

CZECH ORAL HISTORY ASSOCIATION (COHA)

ČESKÁ ASOCIACE ORÁLNÍ HISTORIE

Vlašská 355/9, 118 00 Praha 1 – Malá Strana

Tel: +420 257 286 358

E-mail: info@coha.cz

Web: www.oralhistory.cz, www.coha.cz

Etický kodex České asociace orální historie

Česká asociace orální historie (dále jen COHA) je nezisková nevládní organizace (zapsaný spolek) založená za účelem podpory a prezentace vědeckých výzkumů a projektů vedených metodou orální historie. Mezi její hlavní zásady patří mj. vytvoření metodických pravidel a návodů pro využití orální historie ve vědeckém výzkumu za účelem „chránit“ ji před nevědeckým používáním a důsledné zastávání etických pravidel výzkumu vedeného metodou orální historie.

COHA rozumí orální historií metodu, jíž se dokumentuje a uchovává lidská zkušenost prostřednictvím rozhovorů nahraných s účastníky a účastnicemi historických událostí nedávné minulosti. Sdružuje badatele a badatelky z různých oborů a snaží se získávat a archivovat autentické, hodnotné a spolehlivé historické prameny. Aby se tak stalo, je nutné dodržovat jistá pravidla a povinnosti vůči narátorům a narátorkám, stejně jako vůči vlastní profesi a oboru, či veřejnosti a finančním garantům. Výzkumy vedené metodou orální historie mají mnoho účelů a jejich výsledky mohou být různorodé.

Získávání vědomostí o nedávné minulosti prostřednictvím této kvalitativní metody je dynamický a kreativní proces vyžadující neustálé doplňování a vytváření rámcových pravidel výzkumu, což platí i o etice. Badatelé a badatelky se v terénu setkávají s řadou neopakovatelných a jedinečných situací. Orální historie je navíc interdisciplinární metodou, která se v současné době používá v mnoha vědeckých disciplínách.

Předložené etické zásady vedení orálně-historického výzkumu tudíž nemají být pojímány jako pevná a neměnná nařízení, nýbrž jako soubor doporučených pravidel poskytující obecný kontext preferencí a vztahů, které by badatelé a badatelky měli zohlednit v rámci své výzkumné práce a při konkrétních etických rozhodnutích. Bez ohledu na účel rozhovoru by se orální historie měla používat v duchu kritického bádání a sociální

odpovědnosti a se zřetelem na interaktivní a subjektivní povahu této metody.

Tazatel či tazatelka, jímž se rozumí individuální badatel, badatelka, badatelský tým či instituce realizující orálně-historický výzkum, má následující okruh etických a legislativních povinností:

Ve vztahu k narátorovi/narátorce je tazatel/tazatelka (instituce) povin/en/na:

- narátora/narátorku důkladně seznámit s účely, cíli a postupy orálně-historického výzkumu, do něhož přispívá svým příběhem. Vysvětlit mu/jí jeho/její práva v procesu vznikání nového pramene (např. právo autorizace, anonymizace, copyrightu etc.) a upřesnit jeho následné uložení (např. v osobním archivu či archivu instituce). Narátor/narátorka by taktéž měl/a být seznámen/a s plánovanými výstupy výzkumu (publikace, analýza, dokument etc.) a budoucími možnostmi jeho použití (i vzhledem k neustálému vývoji v oblasti nových technologií);
- získat od narátory/narátorky výslovný a svobodný informovaný souhlas se zpracováním jeho/jejích osobních a citlivých údajů poskytnutých v rámci rozhovorů realizovaných metodou orální historie;
- považovat rozhovor a sdělené informace za důvěrné do té doby, dokud narátor/narátorka neposkytne svůj souhlas k jejich uveřejnění. V informovaném souhlasu by navíc mělo být vyhrazeno místo pro jakákoliv další ujednání dle přání narátora/narátorky, která se musí respektovat (např. ujednání o anonymitě, o omezení přístupu k rozhovoru, požadavku jeho autorizace etc.);
- respektovat narátora/narátorku jako dárce příběhu a najít vhodnou rovnováhu mezi vlastním přesvědčením a sděleními narátora/narátorky (cílem orální historie není polemika či dialog, ale narátorův/narátorkin příběh). Tazatel/ka by navíc měl/a jednat citlivě, jedná-li se o témata týkající se rasy, pohlaví, sociálního postavení, věku, náboženství, etnicity či sexuální orientace;

- pečlivě a svědomitě vést výzkum, podrobně probírat otázky a témata vztahující se k výzkumnému záměru, neexploatovat však narátora/narátorku;
- narátorovi/narátorce umožnit poskytnout rozhovor pod pseudonymem, pokud by jinak byla ohrožena jeho/její osoba či nebylo možné zachovat hodnotné svědectví o nedávné minulosti;
- v největší možné míře zabezpečit uložení vzniklých nahrávek a umožnit jejich zpřístupnění laické a odborné veřejnosti za podmínek minimalizujících jejich zneužití;
- při jednotlivých etických rozhodnutích jednat svědomitě a reflexivně, tj. jednotlivá rozhodnutí a jejich dopady podrobovat kritickému hodnocení;
- dodržovat platnou českou a evropskou legislativu, zejména ustanovení zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení (EU) 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (GDPR).

Ve vztahu k veřejnosti a vlastní profesi je tazatel/ka (instituce) povin/en/na:

- dodržovat nejvyšší možnou profesní úroveň při realizaci výzkumů a postupovat podle profesních a vědeckých zásad svého oboru/ů;
- společně s narátorem/narátorkou se pokusit o pořízení pramene trvalé hodnoty, který bude přístupný, a bude tak moci splnit podmínku hodnotného dokumentu o nedávné minulosti;
- realizovat výzkumy jako školený odborník/odbornice a být profesně, eticky a znalostně kompetentní;
- použít nejkvalitnější dostupnou techniku k pořízení audio či video záznamu, který umožní kvalitní a srozumitelnou reprodukci a archivaci;

- nastudovat veškerou dostupnou primární a sekundární literaturu pojící se k sledovanému tématu;
- vést kompletní dokumentaci k výzkumu (včetně protokolů, transkriptů a informovaných souhlasů), která umožní zpětné ověření jeho validity a reliability;
- archivovat získané prameny se souhlasem narátorů/narátorek a pokud možno je zpřístupnit za specifických podmínek ke studiu či k jiným účelům stanoveným v informovaném souhlasu;
- dodržovat citační normy jako u ostatních historických pramenů;
- vyvarovat se senzacechtivosti, investigativního žurnalismu a dezinterpretace rozhovorů (např. vytržením vět z kontextu apod.), a to jak při oslovení narátora/narátorky, ani v průběhu vedení rozhovoru či během jeho analýzy.

V Praze, dne 24. dubna 2019

Mgr. Jiří Hlaváček, Ph.D.
předseda České asociace orální historie, z. s.